

שבועות יח-ב

עניין: כל הפורש וכו' כל המבדיל וכו' בנים זכרים ראויין להוראה

מהר"ל ח"א

רבי צדוק – פרי צדיק פרשת ויחי – אחר הבדלה

חזיון שאח ג"כ הבחנה דקה כחוט השערה. ולכן אמרו דה"ל בנים ראויין להוראה. ולא שאח בנכדו יזכה לזה דלאו כל אדם זכה לזה כמ"ס (קה"ר כו"ז) הלך בנ"א נכנסין למקרא וכו' יזאל מהם א' להוראה. אמנם עכ"פ אם הוא לאו בר הכי זכה לבנים ראויין להוראה. ויש לרמז זה בפ' ואת יהודה שלח לפיו אל יוסף להורות וגו' ואמרו (מדר"ת) ע"ז להקדין לו בית הלמוד שיהא מורה שם הוראה. כי בחי' יוסף הוא הבדלה בין ישראל לעמים היינו שנוף ישראל בקדישה ונקרא בן בריה א"ך שהוא. וכמ"ס (נדרים לא:) קנים שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל וכו' ובחי' יהודה הוא הבנה הלב בין קודש לחול וכמ"ס (פסוק לו:) יהודה נקרא כולו על שמו של הקב"ה ולזה שלח את יהודה אל יוסף להורות כי ע"י הבחנה ב' הבדלות בין ישראל לעמים בין יוסף העשיתי לששת יה"מ זכין להורות הוראה להבדיל בין העממא ובין העמור. וי"ל דלמעט זה מזכירין במוש"ק אליהו הנביא ומלך המשיח שהם ב' בחיטות הבדלות הג"ל כי אליהו מלאך הברית הוא הבדלה בין ישראל לעמים כי הוא יסיד דישאל מקיימין האי קיימא (כמ"ס זח"א ג' א) ועמד כולם לדיקים. ומלך המשיח הוא בחי' קדושת שבת מיום שכולו שבת. ולכן יבא משיח גם בערבי שבתות משא"כ אליהו שאינו בא בערבי שבתות מפני הסורח (כמ"ס פירושין מג:) כי אליהו הוא בחי' יוסף מנשמתין דחול שיש שד טורח והבנה מזד האדם. אבל משיח הוא בחי' נשמתין דשבת ויבוא יוסף שכולו שבת ואז אין טורח והבנה מזד ישראל וכמו שנאמר ועמדו זרים ורשו לאנכם וגו' :

[א] אמרו (שבוש"ת יח:) כל המבדיל על היין צמאלי שבתות היין לו בנים זכרים כי בנים ראויין להוראה דכ' להבדיל ולהורות. ויש להבין מהו החיוב להבדיל על היין צמאלי בקידוש שהוא בשמחה כניסת שבת החיוב ציין כמ"ס ויין ישמח אבל הבדלת מוש"ק לשמחה מה זו עשה. וגם למה בשכר זה יזכה לבנים בעלי הוראה. וי"ל בזה דהנה (סנהדרין סה:) בשאלת טורטסרופים מה יוסף מיומים א"ל ר"ע ומה גבר בגבורין. ומשוכת השאלה הוא שהם מענין א' כי יוסף מיומים היינו הבחנה קדושת שבת משבת יח"מ. ומה גבר בגבורין היינו הבחנה בין ישראל לעמים כי בשני הענינים נלך הבחנה בעינין השכל להבדיל ציניהם כמ"ס (ירושלמי ברכות פ' ה סו"ה"ב) אם אין דיעה הבדלה מנין. כי באמת למראה עין בשר אין הבדל בין יעקב לעשו כמ"ס הלוא אח עשו ליעקב נאם ה' וכאשר באמת רימה את אביו יצחק כי על גוון המעשה אין שום הבחנה רק במאמר הש"י ואברהם את יעקב. וכמו שאמרו בשם היהודי הק' זוק"ל ע"פ והייטס לי סגולה וגו' שיקרא ישראל הוא כעין סגולה שרפואתו בלא שכל. וכמו כן אין על הגוון שום הבחנה על קדושת הזמן שירגיש החילוק בין קדושת שבת לשבת יח"מ רק למי שחלק לו הש"י ציניה כמ"ס ומכני יששכר יודעי צינה לעמים וגו'. והייט דייקא בהבדלת מוש"ק אם הוא מרגיש בנפשו בהבחנה דקה בהבנת הלב שגחמלף הזמן מקודש לחול כמו מאיגרא רמא וכו' כי אז דייקא יש לו הרגשה והענווה מהקדושה של שבת. והוא כל המבדיל על היין צמאלי היינו שיש לו השמחה מהרגשת קדושת שבת בעת הפרדו ע"י הבחנה הרעם שלו זכה לבנים ראויין להוראה והוא מזה במדה מפני דענין הוראה הוא ג"כ הבחנה דקה בדעת להבדיל בין העממא ובין העמור וכמ"ס (תו"כ הובא ברש"י) אין ז"ל בין פרס לחמור הלא מפרשים הם אלא בין נשמת רובו של קנה לשמחה

ידעין דבעינן יין. אבל פ"י זה כי הפורש מאשתו סמוך לוסתה עושה פרישה והבדלה בין דבר לדבר, כי ראוי שיהיה הבדל בין הטומאה ובין הטהרה, בפרט טומאה כמו זאת שהיא וסת האשה שמא תראה דם בשעת תשמיש. ולפיכך הפורש מאשתו סמוך לוסתה עושה הבדל כמו שראוי להבדיל, ולפיכך הויין לו בנים זכרים. כי הזכר נמשל כצורה בכל מקום, והצורה הוא שמבדיל בין צורה לצורה, כי אין הבדל בין דבר לדבר מצד החומר רק מצד הצורה בלבד, שמצד הצורה יוכר הדבר מה שהוא. ולפיכך שני אנשים אסורים לישא אשה אחת מפני שכל אחד נמשל כצורה ואי אפשר שיהיו משותפין ביחד באשה אחת, וכבר התבאר כי הצורה שהוא הזכר הוא נבדל בעצמו ואין לו שותף אל אחר. אבל שתי נשים מותר שיהיה להם איש אחד, אע"ג ששתי נשים אל איש אחד הם משותפים ביחד שיש להם איש אחד ביחד, הרי אין ההבדל רק מצד הצורה ואין ההבדל מצד החומר. ומפני כך הפורש מאשתו סמוך לוסתה הויין לו בנים זכרים, אשר הזכר הוא הצורה המבדיל בין דבר לדבר.

ור"ב"ל סובר שיהיו לו בנים ראויים להוראה, שיהיה לבנים מעלת שכל של הוראה, אשר השכל מבדיל בין דבר לדבר, וכמו שאמרו חכמים ג"כ (ברכות ל"ג א') למה קבעו הבדלה בחונן הדעת מפני שע"י הדעת מבדיל בין דבר לדבר. ולפיכך אמר כאשר הוא מבדיל בין דבר לדבר דהיינו בין הטומאה ובין הטהרה שראוי להבדיל, יהיו לו בנים בעלי שכל אשר בשכל שלהם יהיו מבדילים בין דבר לדבר ומורים.

ואמר ר' יוחנן המבדיל על היין במוצאי שבתות הויין לו בנים זכרים. הוא הטעם אשר אמרנו, כי מפני שהוא מבדיל בין הקודש ובין החול שדבר זה הוא הבדלה, ראוי שיהיה לו בנים [זכרים] אשר זכר יש לו מדריגה הצורה, אשר הצורה מבדיל בין דבר לדבר כמו שהתבאר כי ע"י הצורה יוכר הדבר ויש הבדל בינו ובין דבר אחר. ואמר ר"ב"ל ג"כ שיהיו לו בנים ראויים להוראה, כמו שהתבאר, כי יהיה לבנים השכל העליון שעל ידו הוא ההוראה, כי השכל והדעת מבדיל בין דבר לדבר.